

Úvod do pedagogiky

Téma číslo 10 – Alternativní a reformní školství ve světě a v ČR III

Viděli jste v minulém dílu...😊

- ▶ Další směry v alternativním školství přelomu 19. a 20. století.
- ▶ Pedagogické a psychologické myšlenky Marie Montessori.
- ▶ Montessoriovské školy a jejich hlavní principy.
- ▶ Pracovní škola v pojetí G. Kerschensteinera.
- ▶ Instrumentalismus J. Deweye.

Waldorfská pedagogika/školy

- ▶ Zakladatel: **Rudolf Steiner** (1861 – 1925)
- ▶ 1919 – první škola ve Stuttgartu – pro děti majitele tabákové firmy Waldorf – Astoria – Steiner pracoval jako vychovatel v rodině majitele a vychovával jedno zdravé a jedno postižené dítě – hledal způsob, jak rozvinout to postižené.
- ▶ Dnes zejména *SRN*, Nizozemsko, Finsko.
- ▶ *V ČR také velmi populární alternativní škola.*

Základy Steinerova učení

- ▶ Filozofické dílo – **antroposofie** („láska k člověku“).
- ▶ Vytvářet takový systém výchovy, který je veden **aktuálními možnostmi žáků** (viz Piaget) x **Vygotskij** – dítě je vedeno ke splnění dovednosti o stupeň výše při uplatnění námahy (zóna aktuálního a nejbližšího vývoje) – odpovídá zdravému dítěti.
- ▶ Tím, že vychovatel klade **aktuální nároky**, umožňuje **dítěti přirozený vývoj** – vhodné pro děti, které mají problémy s normálními pedagogickými požadavky.
- ▶ Škola pečuje o rozvoj duševních schopností tím, že vytváří prostředí pro **svobodný rozvoj dítěte**.

Waldorfské školy

- ▶ Základem je **umělecká výchova** ve všech podobách – nákresy pokusů, vlastní mapy, výtvarné umění – rozvoj vnitřní účasti dítěte na výchově.
- ▶ Na ZŠ učí **1 učitel** všechny předměty po dobu 8 let – učitel vidí a zná vývoj žáka a podle toho volí obsah učiva.
- ▶ Vyučování probíhá v tzv. **epochách** – všechny hlavní předměty vyjma jazyků – po určitou dobu (např. 3 týdny) mají dopoledne jen jeden předmět (120 minut) – délka závisí na požadavcích předmětu + ostatní předměty (jazyky, Hv, Vv, Tv) mají ve zbytku dne.

Waldorfské školy

- ▶ **Eurytmie** – zvuk či tón vyjadřují pohybem.
- ▶ **Spolupráce s rodinou** – ta se zaváže, že bude i doma dítě vychovávat dle waldorfské pedagogiky (např. zakázána je televize).
- ▶ Učí se **nejdříve psát** (písmena kreslí, dělají jejich modely, prožívají je) a teprve poté číst (ve 3. ročníku).
- ▶ 1. etapou učení je **pohádka** – pověst – mytologie, křesťanský katechismus – poté teprve systémová výuka dějepisu = vývoj společnosti se převádí na vývoj dítěte (puberta = vzdor – učí se o velké francouzské revoluci).

Waldorfské školy

- ▶ **Tento systém je vhodný:**
  - labilnější děti,
  - umělecky založené děti,
  - děti s pomalejším tempem.
- ▶ **Velmi často volí absolventi WŠ akademická a sociální povolání.**
- ▶ **Osobnost učitele** – nechtějí absolventy tradičních PF, ale lidi se vztahem k dětem (to snad mají ale i naši absolventi😊), které si sami vyškolí – činnost je třeba přijmout jako poslání.

Waldorfské školy v SRN

- ▶ Využívají systém **sjednocené školy** x v SRN je tradiční dvojkolejné školství.
- ▶ Trvá **12 let** (4 x 3 roky) + **13. vyrovnávací ročník** – sjednocení se žáky státních škol (kvůli přijímání na VŠ).
- ▶ 8 let vyučuje jeden učitel, dále učí hlavní předměty + zapojují se další erudovaní učitelé.
- ▶ Dělení žáků do tříd – namixování **žáci z různých sociálních skupin** – naučit se jednat s různými typy lidí.

Waldorfské školy (obecně)

- ▶ Steiner – „z poznání dětského vývoje musíme odvodit učební plán a formy výuky.“
- ▶ **Předškolní stupeň** – založen na napodobování, dítě se k ničemu nenutí – hudba, tanec, modelování, eurytmie.
- ▶ **1. – 3. ročník** – založen na autoritě učitele (přirozené), všestranný rozvoj dítěte (odmítána je jednostranná záliba), rozvoj paměti a vyjadřování.
- ▶ Ve 3. roč. – biblické dějiny (mravnost), učí se 2 cizí jazyky (Aj+Frj), rodný jazyk – písně, hry, dialogy, básně (pochopení rytmu řeči).
- ▶ **Simulační metody.**

Waldorfské školy (obecně)

- ▶ Od 4. ročníku – učí se gramatiku a pravopis, základy zeměpisu, vlastivědy (v kontaktu s realitou).
- ▶ **Učitel je vzor způsobu chování.**
- ▶ Postupně se rozšiřuje učební látka – jednotlivé předměty.
- ▶ Učí se **praktickým dovednostem ze života**, divadelní představení, ruční práce, esteticko–výchovné předměty, základy latiny a řečtiny.

Waldorfské školy (obecně)

- ▶ 3. stupeň – důraz na logické myšlení, předměty v epochách.
- ▶ Učitel dává prostor pro samostatnou činnost žáků, uměleckou tvořivost (divadlo, eurytmie).
- ▶ **Hodnocení** – nedostávají známky (v ČR až v 8. a 9. ročníku paralelně) – slovní hodnocení, charakteristika žáka a povzbuzení – **osobní dopis učitele žákovi.**

Waldorfská škola v ČR

- ▶ ... a něco málo vlastních zážitků a zkušeností. 😊

Jenský plán

- ▶ Zakladatel: **Peter Petersen** (1884 – 1952) – profesor pedagogiky a filozofie v Jeně
- ▶ „Nic není praktičtějšího než dobrá teorie.“
- ▶ 2 principy: rodinný a životní pospolitosti.
- ▶ Individuální péče o žáky + posílení sociálních vazeb.
- ▶ Škola byla v lesoparku, třídy zařízeny jako obývací pokoj – děti chodily o přestávce do lesa.

Petersenova koncepce

1. Na přední místo vyučování je kladena výchova = **výchovné vyučování** – získání sociálních kompetencí: učit se myslet, znát souvislosti, řešit problémy, rozhodovat se, spolupracovat, tvořivost a vytváření dobrých mezilidských vztahů.

Východiskem proto je **pedagogická situace**:

- žákovi musí být blízká,
- obsahuje otázky a problémy, které je třeba řešit,
- žák má situace spoluvytvářet,
- žák se učí jednat,
- slovní hodnocení, povzbuzování.

Petersenova koncepce

2. Preference **sociální dimenze** – model rodinné výchovy (třída jako pokoj, rodiče jsou dočasně nahrazováni učitelem) – komunita učitelů přebírá odpovědnost rodičů.
  - ▶ Důvěra v dobro, kamarádství, pomoci druhým (přinášení obětí).
  - ▶ Organizace: ne třídy, ale **kmenové skupiny**: nižší (1.–3. r.), střední (4.–6. r.), vyšší (7.–8. r.), skupina mládeže I (9.–10. r.), skupina mládeže II (11.–12. r.) – starší žáci seznamují mladší s chodem školy.
  - ▶ Na řešení problému se účastnili věkově rozdílní žáci – **heterogenní skupiny** (spolupráce).

Petersenova koncepce

3. Rytmický týdenní plán se střídáním situací:
  - ranní výuka (Ma, jazyky),
  - dopolední výuka (práce ve skupinách, problémové vyučování různým předmětům),
  - polední přestávka (oběd, pohyb),
  - odpolední výuka (dílny, hry, sporty, cizí jazyky, VK).

Petersenova koncepce

4. **Specifické formy pedagogické práce:**
  - **Rozhovor** – žáci seděli v kruhu s učitelem a diskutovali, demokratický přístup, spolupráce žáků na výchovném programu, dbalo se na slovní projev žáků, učitel jen moderátor.
  - **Hra** – hlavně nižší skupina, hry: volné (fantazie), didaktické (nové poznatky), sportovní, vizuální (divadlo) – vždy důraz na pravidla.
  - **Práce** – učební kurzy – čtení, psaní, počítání (skupinová výuka), typy: úvodní a stupňovité, zaškolovací a volitelné.
  - **Slavnost** – posílení vzájemných vztahů, rozvoj citového života dětí (estetické zážitky) – slavnost konce týdne, advent, Vánoce, přijímání nového žáka...

Freinetovy školy

- ▶ Zakladatel: **Celestin Freinet** (1896 – 1968), Francie
- ▶ Učení je spojeno s vlastní životní zkušeností (nenahraditelná).
- ▶ 2 hlavní prvky:
  - **Tiskárna** – žáci mohou tisknout vlastní učebnice
  - **Dopisování** – výměna zkušeností mezi žáky
- ▶ Učil na venkovské škole a vytvářel nové projekty.
- ▶ Není to ucelený systém x základ moderní školy 20. století (**praktická pedagogická koncepce**).

Freinetovy školy

- ▶ **System výuky:** chvíli se učili – poté vycházka, exkurze – po návratu do školy o tom psali, ilustrovali – nejlepší tisky byly určeny pro další žáky.
- ▶ Učili se vlastními slovy, zážitky.
- ▶ **Žáci si dopisovali** s jinou třídou – výměna poznatků a dárků.
- ▶ Měli vlastní **třídní noviny**.
- ▶ **Učili se věci užitečné pro život** – historie pečení chleba, destilace alkoholu, tvorba poličky... + vlastní přednášky (zážitky z cest).

Freinetovy školy

- ▶ Vysvědčení nahrazeno **osobní výkonovou křivkou** –6 stupňů: velmi dobře, dobře, uspokojivě, dostatečně, s mezerami, nedostatečně.
- ▶ **Předměty**: čtení a přednes, stať, diktát, prostorová představa, dílny, matematika, chování (píle, pozornost, sociální chování, spolupráce) + jak se účastnili práci s tiskárnou.
- ▶ Jeho školy existují i dnes.

Freinetovy školy

▶ Hlavní zásady:

- Základem školy je činnost, práce jako centrum dětské aktivity – pracovní škola.
- **Odstranění frontálního vyučování** (individuálně či ve skupinách).
- Pevný učební plán je nahrazen **plánem třídy** (doplňen individuálním plánem).
- Je zachováno hodnocení, ale pomocí **výkonové křivky**.
- **Žáci sami určují, čím se budou zabývat**, učitel jen radí a dbá na správné proporce učebních obsahů.
- **Organizace školní samosprávy** – žáci se mohli kriticky vyjádřit k čemukoli ve škole.

A o čem to dnes bylo???

- ▶ Pedagogika R. Steinera.
- ▶ Waldorfské školy jako nejvýznamnější proud alternativního školství.
- ▶ Pedagogika P. Petersena.
- ▶ Jenský plán a jeho realizace.
- ▶ Pedagogické myšlenky C. Freineta a jejich uplatnění v podobě praktické pedagogické koncepce.

Uvidíte příště...

- ▶ Základy pokusných alternativních škol v Čechách.
- ▶ Bakuleho ústav, pokusná škola M. Kühnelové, Dům dětství v Krnsku, Dětská farma E. Štorcha a další...
- ▶ Psychoanalýza v pedagogice, učení Freuda.
- ▶ Neofreudiáni, učení Fromma a jeho vliv na výchovu.